Gündüz, A. Y., & Karadeniz, B. (2022). Girişimcilik Olgusunun Tarihsel Gelişimi ve Kadın Girişimciliği: Malatya İlinde Yapılan Çalışmanın İncelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24*, 96-112. https://doi.org/10.29029/busbed.1119269

Makalenin Türü : Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi : 20.05.2022
Kabul Tarihi : 04.08.2022

https://doi.org/10.29029/busbed.1119269

GİRİŞİMCİLİK OLGUSUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ VE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ: MALATYA İLİNDE YAPILAN ÇALIŞMANIN İNCELENMESİ

Ali Yılmaz GÜNDÜZ[1], Büşra KARADENİZ[2]

ÖZ

Ekonomik kalkınmanın temelinde girişimcilik olgusu yatmaktadır. Bugün gelişmiş ülkelerin kalkınmalarındaki en temel sebep girişimciliğe yönelik yaptıkları faaliyetlerdir. Bu faaliyetleri gerçekleştiren girişimciler diğer üretim faktörlerini de bir araya getirerek mal ve hizmet üretmekte, istihdama katkı sağlamakta ve ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmektedirler. Bir ülkede kadın ve erkek girişimci sayınındaki artış, o ülkenin ekonomik kalkınmasını hızlandırmakta ve ülkeyi gelişmiş ülkeler seviyesine yükseltmektedir. Kadın girişimciliği gelişmiş ülkelerin kalkınmalarının altında yatan en büyük nedenlerden biri olduğundan kadın girişimcilerin desteklenmesi önem arz etmektedir. Günümüzde gelişen teknolojilerle birlikte yaşanan sosyal değişimler neticesinde her geçen gün çalışma hayatına katılan kadın sayısında artış yaşanmaktadır. Bugün, kadın girişimcileri destekleyen politikalara yer verilerek kadınların girişimci olmalarının teşvik edilmesi hem kadınlara hem de ülke ekonomisine yönelik önemli bir yatırımdır. Bundan dolayı Türkiye'de de kadın girişimciler desteklenmeli, teşvik edilmeli, girişimcilik faaliyetlerine ilişkin iş kurma ve yürütme aşamaları hakkında bilgilendirilmelerdir. Ancak ülkemizde kadınların çalışma hayatında yer almalarını engelleyen birçok sosyal ve ekonomik sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların giderilmesiyle kadınların çalışma hayatına girmeleri kolaylaşacak bu da üretim ve istihdamı olumlu yönde etkileyecektir. Gerçekleştirilen çalışmada literatür taramasına yer verilerek analiz çalışması yapılmıştır. Çalışma içerisinde Türkiye'deki kadın girişimcilerin çalışma hayatına katılım süreçlerinden, yaşadıkları zorluklardan bahsedilmekte ve literatürde yapılan çalışmalara yer verilerek Malatya gerçekleştirilen araştırmanın literatür çalışmalarıyla benzerlik düzeyleri incelenmektedir. Çalışma sonunda Malatya'daki kadın girişimcilerin karşılaştıkları engeller, finansman temini ve girişime atılma nedenlerinin daha önceden yapılan çalışmalarla paralel sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Öte yandan kadın girişimcilerin girişimcilik alanında daha da ileriye gidebilmeleri ve bilgilendirilme düzeylerinin arttırılabilmesi için farklı önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Gelişmişlik Düzeyi, Kadın Girişimciliği

[1] Prof. Dr. Ali Yılmaz GÜNDÜZ, İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi, İktisat Bölümü, ali.gunduz@inonu.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-1420-347X
[2] Büşra KARADENİZ, İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi, İktisat Bölümü, Yüksek Lisans, krdnzbusra69@gmail.com, https://orcid.org/0000-0002-5127-0399

Gündüz, A. Y., & Karadeniz, B. (2022). Historical Development of Entrepreneurship and Women's Entrepreneurship: A Review of the Studies in Malatya. *Bingöl University Journal of Social Sciences Institute, 24*, 96-112. https://doi.org/10.29029/busbed.1119269

Article Type : Researh Article
Date Received : 20.05.2022
Date Accepted : 04.08.2022

https://doi.org/10.29029/busbed.1119269

HISTORICAL DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP AND WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP: A REVIEW OF THE STUDIES IN MALATYA

Ali Yılmaz GÜNDÜZ[1], Büşra KARADENİZ[2]

ABSTRACT

Entrepreneurship is the basis of economic development. Today, the main reaseon for the development of developed countries is their activities for entrepreneursship. Entrepreneurs who carry out these activities bring together other production factors to produce goods and services, contribute to employment and realize economic development. The increase in the number of female and male entrepreneurs in a country accelerates the economic development of that country and raises the country to the level of developed countries. This is the biggest reason underlying the developmentof developed countries today, and it is important to support womens's entrepreneurship. As a result of the social changes experienced with the developing Technologies, the number of women participating in the working life is increasing day by day. Today, encouraging women to be entrepreneurs by including policies that support entrepreneurs is an important investment for both women and the country's economy. Therefore, women entrepreneurs in Turkey should be supported and encouraged, and they should be informed about the steges of business establishment and execution related to entrepreneurial actives. However, there are many social and economic problems in our country that prevent women from taking part in working life. With the elimination of these problems, it will be easier for carried out, an analysis study was carried out by including the literature review. In the study, the participation processes of women entrepreneurs in Turkey and the difficulties they experince are mentioned and the similarity levels of the research carried out in Malatya with the literature studies are examined by giving place to the studies in the literature results have been achieved. On the other hand, different suggestions have been made so that women entrepreneurs can go further in the field of entrepreneurship and increase their level of information.

Keywords: Entrepreneurship, Level of Development, Women's Entrepreneurship

[1] *İnönü University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, ali.gunduz@inonu.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-1420-347X*

[2] *İnönü University, Faculty of Economics and Administrative Sciences Departman of Economics, Master Student, krdnzbusra69@gmail.com, https://orcid.org/0000-0002-5127-0399*

1. GİRİŞ

Günümüzde bilim ve teknolojideki gelişmeler, girişimciliğin önemini her geçen gün arttırmaktadır. Özellikle sanayi toplumunun sonlarına doğru ortaya çıkan bilgi toplumuna geçiş süreci girişimciliğin önemini arttıran bir unsur olmuştur. Çünkü sanayi toplumundan ziyade bilgi toplumu, fikri emeğin ekonomik değerini ele alırken, insanın fiziksel gücüne dayanan ekonomik değerler azalma göstermektedir. Girişimcilik ekonomik büyüme, istihdam gibi ülke kalkınması için gerekli olan stratejilerde temel unsur olarak yer almaktadır. Girişimci bireyler yeni istihdam alanları oluşturmak, işsizliği azaltmak ve ekonomik büyümeyi sağlamak için pazardaki mevcut fırsatlardan yararlanır. Bu durum ise ülkelerin gelişmişlik düzeyini arttırıcı önemli bir faktördür.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin en önemli göstergelerinden biri de kadın ve erkeklerin sosyo-ekonomik hayata eşit şekilde katılım sağlamalarıdır. Kadınlar tarih boyunca ekonomik hayatta önemli roller üstlenmişlerdir. Örneğin, İslam dünyasında Hz. Hatice develerle ticari hayata katılmış ve Şam'a kadar gelip mal satmıştır. Geçmişteki durumun çok ötesinde bugün toplumun her alanında aktif bir şekilde yer alan kadınların çalışma hayatı içerisindeki ağırlıkları gün geçtikçe artmaktadır. Günümüzde girişimci kadınların ekonomide istihdam artışına sağladıkları etkilerin yanı sıra, kendi ekonomik bağımsızlıklarını da elde etmesi, toplumda sahip oldukları statünün güçlenmesi açısından son derece önemlidir.

Girişimciliği ve kadın girişimcilerin mevcut durumunu açıklamayı amaçlayan bu çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde girişimci kavramı açıklanarak girişimciliğin öneminden bahsedilmektedir. İkinci bölümde kadın girişimcilere yer verilerek, Avrupa'daki ve Türkiye'deki kadın girişimcilerle birlikte bölgesel kalkınmadaki kadın girişimciliği ele alınmış, Malatya'daki kadın girişimcilerden bahsedilmiştir. Çalışmamızın son bölümü ise sonuç ve öneriler şeklinde neticelendirilmiştir.

2. GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI VE ÖNEMİ

Dünya'da 1990'lı yılların sonlarına doğru ortaya çıkan küreselleşme olgusu ile birlikte şiddetli bir rekabet ortamı da doğmuştur. Firmalar bu yoğun rekabet ortamına girerken bir yandan yeni faaliyet alanları oluşturmak, diğer yandan da ürünlerini farklı kılmak zorunda kalmışlardır. Bütün bu çabalar girişimciliğin önemini ve fonksiyonunu arttırmıştır.

Girişimcilik bir ekonomide üretim ve istihdamın vazgeçilmez koşullarından biridir. Üretim faktörlerinden sermayenin, toprağın ve emeğin yeterli düzeyde olması sağlıklı bir üretim modelinin var olduğu anlamına gelmez. Bütün bu üretim faktörlerinin girişimcilik ile yoğrulmaması durumunda kaynakların en uygun şekilde kullanılması da mümkün değildir. Çünkü hammaddeyi, emeği, sermayeyi ve teknolojiyi akılcı bir şekilde kullanan temel faktör girişimci insan ruhudur.

Girişimcilik sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde üretim faktörlerinin bir parçası olmakla beraber, insan emeğinin ekonomik değerlere dönüştürülmesi olarak da ifade edilebilir. Girişimcilik ekonomik ve sosyal hayata yansıttığı olumlu katkılar nedeniyle birçok araştırmacının incelediği konu olmuştur. Girişimciliğin amacı bir faaliyeti ve işletmeyi kâr sağlayarak yürütmek olduğundan girişimcilik, sermeye içerisine en yüksek geliri elde edecek mal ve hizmetlerin üretim sürecine katılmasıdır (Doğan, 2019).

Girişimcilik bireylerin sahip olduğu kaynakları kullanarak değer ve büyüme sağlamak için toplum ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyette bulunan insan ve insan gruplarıdır (Durukan, 2015). Girişimciliğin en önemli unsuru yenilikçiliktir. Yani girişimcilik; getirdiği yeniliklerle ekonomik düzende değişikliklere neden olan, ekonomik fırsatlara cevap veren, birey ve toplum için bir katma değer oluşturan bir süreçtir. Girişimcilik tanımı içerisinde inisiyatif alma, maceracı olma ve sahip olduğu kaynakları ekonomik değerlere dönüştüren ekonomik alanlarda yeni atılımlar yapma, risk ve başarısızlığı göz önünde bulundurarak fırsatları kâra dönüştürme gibi unsurlar yer almaktadır (Durukan, 2015). Girişimciliğin başlangıç noktası yeni bir fikri ileri sürmek ve bu fikrin fırsata dönüşüp dönüşmeyeceğini tespit etmek olduğundan mevcut bir durumu veya bir fikri başarılı bir girişim fırsatına dönüştürmek için de uygun bir organizasyon altyapısını sağlamak gerekir.

Girişimci, üretimin gerçekleşmesi için gerekli olan doğal kaynak, emek, sermaye gibi üretim faktörlerini bir araya getiren, kâr amacı güden ve girişimin sonunda olabilecek riskleri üstlenen kişidir. Girişimci, birey ve toplum ihtiyaçlarını belirleyip kendi görüş ve yeteneklerinden yola çıkarak geleceğe yönelik kararlar almaktadır. Ekonomist için girişimci sermaye ve diğer üretim faktörlerini bir araya getirip değişim ve yenilikçiliği sağlayarak daha büyük bir değer ortaya koyan birey olarak tanımlanmaktadır (Ağca ve Yörük, 2006, s. 155-173).

Girişimciler büyük holdingler, işletmeler kuran kişiler olabileceği gibi; birer manav, tamirci, perakendeci ve yöresel yemekler yapıp satan aşçı bir ev hanımı da olabilir. Burada önemli olan girişimcilerin var olan potansiyelleri görerek bunları birer iş fikrine dönüştürmesi ve risk alma yatkınlığının olmasıdır (Durukan, 2015).

Girişimciliğin yoğunlaştığı, teşvik edildiği ülkelerde yatırımlar artmakta ve işsizlik azalmaktadır. Kanada, Güney Kore, Norveç, ABD ve bazı Avrupa ülkeleri buna örnek teşkil etmektedir. Aynı zamanda girişimcilik ekonomik ve sosyal değişimin dinamik bir unsuru olduğundan bugün dünya ekonomisi ve siyasetinde söz sahibi ülkeler bu dinamizmi yoğun olarak yaşamaktadır. Girişimcilik faaliyetlerinin zayıf olduğu az gelişmiş ülkelerde ise yatırım yetersizliğinden dolayı işsizlik önemli bir sorun olmaktadır. Kişilerin kendi işlerini kurup yönetmeleri işsizlikle mücadelede en etkili yollardan biridir. Böylelikle girişimci sayısında yaşanacak artış istihdam oranını da arttırarak toplumsal refah düzeyi ve yaşam standartları da yükseltecektir.

Girişimcilikteki artış, üretim faktörlerinin etkin kullanılmasına ve ekonominin yapısında önemli değişimlere neden olarak küçük ölçekli firma sayısını arttırmaktadır. Bu firmaların sayısı arttıkça endüstrinin çeşitlenmesi ve yapısında yeni gelişmelerin yaşanılması da kaçınılmazdır. Girişimcilik, ekonomik büyüme ve istihdamı arttırarak yeni endüstrilerin doğmasına yol açar ve toplumun yapısında bir değişim başlatır. İşletmecilik faaliyetleri de bu değişime paralel olarak gelişir. Değişen toplum ve işletmecilik yapısı, teknolojik yeniliğe de ayak uydurarak teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı sektörlerde verimliliği arttırır ve ekonomik bir büyümeyi gerçekleştirir (Küçükaltan, 2009).

Ülkelerdeki refahı artırmanın en önemli yolu rekabete dayalı özel girişimciliği artırmaktır, Özel mülkiyetin dolayısıyla özel girişimciliğin olmadığı veya yetersiz olduğu ülkelerde ekonomik refah düzeyinin düşük olduğu bilinmektedir. Girişimciliğin teknolojik gelişim ve değişim ile birlikte üretimde verimliliği arttırması, farklı ürün ve hizmetlerle rekabeti arttırması ve birçok yeni iş kolları ortaya çıkarması nedeniyle ulusal büyüme ve kalkınmasında, işsizliğin azaltılmasında güçlü bir faktördür (Çögürcü, 2016, s. 65, 80).

3. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

Dünyadaki bütün ülkelerin temel ekonomik amacı; büyüme ve kalkınmanın gerçekleşmesi ve insan refahının arttırılmasıdır. Bu da insan kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasıyla yani girişimcilik faaliyetleriyle gerçekleşmektedir. Dolayısıyla fikri emeğin en önemli boyutunu oluşturan girişimcilik günümüz bilgi çağında kadınlara da girişimcilik fırsatı sunmaktadır. Kadınların iş hayatında yer alarak faaliyet göstermeleri çeşitli girişimlerde bulunarak işgücü alanını arttırmaları özellikle gelişmiş ülkelerde ekonomik kalkınmayı hızlandıran etmenlerden biri olarak görülmektedir. Bu sebepten gelişmekte olan ülkeler de kadın girişimcilerin bilgi ve sermaye ihtiyaçlarını belirleyerek bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik destekler sağlayarak ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirebilirler. Ekonomik büyümeye katkıları yadsınamaz düzeyde olan kadın girişimciliğine yönelik yapılan kavramsal tanımları ise şu şekilde sıralamak mümkündür (İlter, 2008, s. 69-70) Kadın girişimciliği:

- Tek başına veya istihdam ettiği kişilerle birlikte bir iş yerinde çalışan ya da iş yeri sahibi sıfatıyla ortaklık kuran kişi
- Ev dışı bir alanda kendi adına kurduğu bir veya birden fazla iş yeri sahibi olan kişi
- Şirket adına firma veya müşterilerle iletişime geçmesi gereken kişi veya kurum ve kuruluşlarla kendi adına temasta bulunan kişi
- Mal ve hizmetlerin üretimiyle ilgili faaliyetlerde bulunan ve bu mal ve hizmetleri yürüten veya söz konusu mal ve hizmetlerin dağıtım, pazarlama ve satışını yapan-yaptıran kişi
- Çalışmalardan elde edilen kazançların kullanımı veya yatırımı konularında söz sahibi olan kişi
- İş süreçlerinin organizasyonuna, mal ve hizmet üretiminin planlanmasına, iş yerinin işletilmesine, iş yerinin büyümesi, çalıştırılması veya kapatılması konularında kişisel olarak karar veren kişidir.

Gelişmiş ülkelerde kadınların yerel ekonomiyi kalkındıracak önemli bir faktör olarak görülmesi kadınları girişimci olmaya teşvik etmektedir. Potansiyel girişimci kadınların yönlendirilmesi ve desteklenmesi özellikle kırsal bölgelerde ekonomik faaliyetlerde yer alan kadınların mikro finansman yöntemiyle gelir elde edebilmelerini mümkün kılmaktadır. İş hayatında kadınların erkeklere göre yeterli sermayeye sahip olamaması ve başlangıç için gerekli finansmana ulaşamamaları onları daha kuruluş aşamasında güvensizliğe itmektedir. İşletmelerin kuruluş ve faaliyet dönemlerinin önemli bir unsuru olan mikro finansmanın, devletin sağlayacağı destekler ve bankaların kredi mevzuatında yapacakları düzenlemeler ile kadınlara iş hayatına katılım süreçlerinde avantaj sağlayacaktır. Ülke ekonomisinde yaşanan işsizlik sorunları, kadınların çalışma yaşamında cinsiyet ayrımcılığına uğramaları, kadınlara uygun olmayan iş kolları onları iş kurmaya itmekledir. Kendini kanıtlama ve gerçekleştirme arzusu, kendi işinin patronu olma isteği ve özellikle de bağımsızlık isteği kadınları iş kurmaya yönelten bir diğer faktörlerdir. Günümüzde kadınlar, kendilerine rol model aldıkları kadın girişimci sayısında yaşanan artış ve her geçen gün başarılı kadın girişimcilerin çoğalması doğrultusunda iş kurmayı daha cazip görmektedirler. Bugün kadınlar; sosyal yaşam, sanat, bilim, ekonomi, basın, çeşitli dernek ve vakıflar,

yerel yönetimler gibi birçok değişik alanlarda aktif rol oynamakta ve birçok profesyonel iş kolunda faaliyet göstermektedirler (Arıkan, 2004).

Kadın girişimciliğin gelişimi konusunda, ilk hareketlerin ABD'de sanayileşme ile 1840'lardan sonra ortaya çıktığı daha sonra da Avrupa ülkelerine yayıldığı bilinmektedir. Ancak gerçek anlamda kadın girişimciliğinin I.ve II. Dünya Savaşı sırasında filizlendiği ve 1960'lı yıllarda uluslararası göç hareketliliğinin artmasıyla daha da güçlendiği görülmüştür. II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan ekonomik ve sosyal değişimler tüm dünya kadınlarının sorunlarına ve değişilemez bir unsur olarak görülen kadın statüsüne çözüm önerileri getirmiştir (Arıkan, 2004).

Sanayi çağında bilgi çağına geçiş dönemi olan 1970'li ve 1980'li yıllar teknolojinin hızlı gelişiminin de etkisiyle kadınlara daha fazla girişimci olma fırsatını vermiştir. Kadınlar 1970'li ve 1980'li yıllarda birçok engel ile karşılaşmalarına rağmen ücretli çalışan olmak yerine sahip oldukları yetenekleri kullanarak kendi girişimlerini kurmayı ve bağımsız olmayı tercih etmişlerdir (Öztürk,2016). 1980'li yıllar kadınların çalışma hayatında tecrübe kazanarak yüksek mevkilere geleceklerini kanıtlama çabalarına rastlarken, 1990'lardan sonra kadınları daha yüksek konumlarda görmek mümkün olmuştur (Güleç, 2011).

Son yıllarda eğitim imkânlarının artması, dünyada yaşanan ekonomik krizler nedeniyle geçim sıkıntısı ve çalışan kadınları koruyucu yasalar ve toplumun kadınların çalışmasına yönelik olumlu bakışları gibi nedenler kadınların çalışma yaşamına daha aktif olarak katılmalarını sağlamıştır (Öztürk, 2016).

Türkiye'de ise 1980'li yıllar kadın girişimciliğinin hızlandığı dönemdir. Ancak kadın girişimciliğinin gelişimini, Osmanlı Dönemi, Cumhuriyet'in ilk yılları ve seksen sonrası dönem şeklinde üç döneme ayırarak incelemek gerekirse, kadın hareketlerinde ilk döneminin Osmanlı'nın son dönemine, II. Meşrutiyet'in ilan edildiği, 1876 yılına denk geldiği söylenebilir. İkinci önemli dönemin Cumhuriyet'in ilânı ile birlikte kadınlara tanınan seçme ve seçilme kanununun yasalaştığı dönemdir. Bu dönem Atatürk reformlarının hayata geçirildiği yıllara rastlamaktadır. 1980 askeri darbesi sonrası ise kadın hareketinin üçüncü dönemi olarak belirtilebilir. Seksen sonrası kadın hareketinin önemi, ilk iki dönem erkekler tarafından başlatılan ve yönlendirilen hareketin ancak bu dönemde kadınların inisiyatifine geçmiş olmasıdır. Türkiye'de kadınlar bu yıllardan sonra sosyo-ekonomik alanlarda daha aktif rol alsalar da Batılı ülkelere kıyasla hızlı bir artışın gerçekleşmediğini söylemek yanlış olmaz (Özyılmaz, 2016).

3.1 İslam'da Kadın Girişimciler

İslam dünyasında da başarılı kadın girişimcilerin sayısı oldukça fazladır. Hz. Hatice İslam âleminde Müslüman kadın girişimcilerin en başarılı örneklerinden biridir. Hz. Hatice Mekke'den Şam'a kervanlar gönderip, oradan mallar getiren, ücretle işçi çalıştıran ve bazı ortaklıklar kuran, birlikte çalıştığı kişilere de hisseler veren örnek bir girişimcidir. Aynı şekilde Resullullah'ın hanımlarından Zeynep bint Cahş deri işleyen bir sanatkârdı. Tabaklanmış deriden elbise, ayakkabı, sergi, yatak, minder, yiyecekleri muhafaza amaçlı kaplar, savaşta ve günlük hayatta yaygın kullanım akanı olan su kırbası gibi eşyalar yapar ve satardı. Hz. Zeyneb'in bu yolla bir yılda on iki bin dirhem kazanıp, dağıttığı rivayet edilmiştir (Şekerci,2011).

İslam dünyasında kadınlar, çocuk bakıcılığı, terzilik, sütannelik gibi meslekleri icra etmekle beraber ticari faaliyetlerde de yer almışlardır. Ticarette yer alan kadınlar yer yer ticaret erbabına verdiği cezalar ile onları denetlemiş ve ticari hayatın içinde zabıt olarak görev almışlardır. Resulullah tarafından tayin edilen beş zabıttan ikisi kadın olmuştur (Şekerci,2011).

İlk İslam toplumunda kadınların icra ettiği meslekler tasnif edildiğinde; kadınların çoğunlukla sağlık hizmetleri ile kadınlara, çocuklara ve ev işlerine ilişkin meslekleri tercih ettikleri görülmektedir. Bununla birlikte ticari işlerde kadınların %12'lik bir dilimde oldukları görülmektedir (Şekerci, 2011).

3.2 Avrupa'da Kadın Girişimciliği

18. yüzyılın ilk yarısında İngiltere'de gerçekleşen sanayi devrimiyle birlikte kadınlar da çalışma hayatına katılmış ve iş hayatına yönelik haklarını elde edebilmek için birçok mücadeleler vermişlerdir. 1845'te Amerika'da bir iplik fabrikasında binlerce kadın işçi çalışma gününün 10 saate ve çalışma haftasının 6 iş gününe indirilmesi için uzunca bir süre grev yapmışlardır. Kadın haklarının yüksek sesle dile getirilmesi ve kadınların maruz kaldıkları haksızlıkların ifade edilebilmesi için 1848'de ABD'li kadın hakları savunucusu Elisabeth Stenton ve Lucteria Moot ilk kez kadın hakları kongresini düzenlemişlerdir. Stanton ve Moot ABD Bağımsızlık Deklarasyon'unda 'tüm erkekler eşit olarak doğmuştur' maddesinin 'tüm kadınlar ve erkekler' olarak değiştirilmesini talep etmiştir (Tanık, 2021). Bu örnekler kadınlardan gelen ilk taleplerin siyasal yaşam ve çalışma hayatının kendi lehlerine düzenlenmesine ilişkin olduğunu göstermektedir.

Kadın hareketi adına Avrupa'da önemli gelişmeler de yaşanmıştır. "1867'de JohnStuart Mill kadınların İngiliz Parlementosun da oy kullanma hakkına sahip olmasını talep etti. Ve İngiltere'de binlerce kadın oy hakkı elde

edebilmek için gösteriler yapıp imza kampanyası başlattılar. İngiliz kadınların bu çabaları onların 1928'de oy hakkı elde etmeleri sonucunda başarıya ulaşmıştır. 1905'te Odessa, Moskova ve Peterburg gibi Rusya'nın birçok şehrinde de kadın hakları için ilk kez mitingler düzenlendi ve bu mitinglerin başarılı sonuç vermesi üzerine 1908'de Rusya Kadın Kongresi yapıldı. Dolayısıyla Avrupa'nın birçok şehrinde kadınlar bir araya gelme ve seslerini duyurma fırsatı yakaladılar (Güleç, 2011).

1975 yılı, ekonomik, sosyal ve siyasal alanda kadın erkek eşitliğin sağlanması, kadınların ulusal kalkınma çabalarına katılımı, dünya barışına yönelik faaliyetlerinden dolayı Birleşmiş Milletler tarafından "Uluslararası Kadın Yılı" olarak kabul edilmiştir. İlk Dünya Kadın Konferansı Mexico City'de yapılarak, 1976-1985 yılları "Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı" olarak kabul edilmiştir. Ardından 1980'de Kopenhag'da İkinci Dünya Kadın Konferansı, 1985'te Nairobi'de üçüncü ve 1995'te Pekin'de Dördüncü Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiş, Pekin Deklarasyon'u ve Eylem Platformu kabul edilmiştir. (Güleç, 2011)

Gelişmiş ülkelerde kadınların çalışma yaşamında gerçekleştirdiği faaliyetler ve iş hayatında her geçen gün büyüyen atılımları sayesinde, erkekler tarafından kurulan işletme geleneği yıkılmaya başlanmakta ve çalışma yaşamındaki kadın girişimci sayısında artış yaşandığını görülmektedir. Amerika'daki birçok kadın girişimci belli bir ücretle çalışmak yerine serbest çalışmayı tercih etmektedir. Bunun nedeni ise işletmelerin devlet ile yapılan anlaşmalar dışındaki sektörlerde büyüme eğilimi göstermesi ve teknolojik gelişmelerin iş kurma maliyetlerinin azaltması. Kanada'da faaliyet gösteren kadın girişimciler ise planladıkları iş ile ilgili tecrübe kazandıktan sonra kendi işlerini kurduğundan bu ülkede küçük girişimlerin üçte biri kadınların elindedir. Macaristan'da 1990'dan beridir kurulan şirketler kadınlar tarafından yönetilmekte ve aynı dönemde Almanya'da faaliyet gösteren firmaların üçte birinde kadınlar girişimci olarak yer alırken, Japonya'da faaliyet gösteren şirketlerin %23'ü kadınlar tarafından kurulmuştur. Amerika ve Kanada gibi ülkeler; yönetici, lider, girişimci, şirket sahibi kadın oranlarının en yüksek olduğu ülkelerdir (Güleç, 2011).

3.3 Türkiye'de Kadın Girişimciliği

Türkiye'de kadın girişimciliğinin gelişimi, Cumhuriyetin ilanından sonraki dönem ile başlamaktadır. Atatürk'ün kadınlara tanıdığı bazı haklar, özellikle eğitim ve öğretim hakkının yanı sıra seçme seçilme haklarının tanınması kadınların iş hayatında aktif roller üstlenmelerine yol açmıştır.

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla hazırlanan yasal ve yapısal reformlar kadınların kamusal alana girmesini hızlandırmıştır. 3 Mart 1924'te çıkartılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm eğitim kurumları Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış ve ondan sonraki süreçte kızlar da erkeklerle eğitim alanında eşit haklara sahip olmuşlardır. Kadınların siyasete girmeleri ise 1930 yılında çıkarılan Belediye Yasası ile gerçekleşmiştir. 8 Şubat 1935 tarihinde yapılan seçimler sonucunda 17 kadın milletvekilinin Meclise girmelerinin yolu açılırken, 1936 yılındaki İş Kanunu Yasası ile kadınların çalışma hayatına girmeleri kolaylaşmıştır. Kadınlara köylerde muhtar olma ve ihtiyar meclisine seçilme hakları ise 1933 yılında verilmiştir. Buna ilave olarak 1989 yılında da kadınlara kaymakamlık hakkı tanınmış ve kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan Medeni Kanun'un 159'uncu maddesi, 1990 yılında yürürlükten kaldırılmıştır (Erdem, 2015).

Ancak bu olumlu gelişmelere rağmen, Türkiye'de kadınlar girişimcilik konusunda erkeklere göre daha dezavantajlı durumdadırlar. Ülkenin doğusu ve batısındaki eğitim, aile, çalışma koşulları farklı olduğundan girişimci kadınların karşılaştıkları sorunlarda yaşadıkları çevre ve bulundukları koşullara göre farklılık göstermektedir. Kadınların toplum tarafından kendilerine biçilen 'annelik ve kadınlık' rollerinden uzaklaşıp ev kadınlığı dışında bir meslek edinme çabalarının toplum tarafından benimsenmesi, çözüme kavuşturulması gereken bir konudur. Bilhassa, Doğuda yaşayan kadınların bir taraftan okur-yazarlık oranlarının düşük olması, öbür taraftan da tarımda kocasıyla birlikte çalışmalarından kaynaklanarak kadın girişimciliği bu bölgelerde gelişmemiştir.

Türkiye'de ekonomik, sosyal, bilimsel değişim ve gelişimlere karşın, ataerkil zihniyetin belirlemiş olduğu 'kadın statüsü' yerini korumakta, geçmişten gelen bu durum değişemeyen bir olgu içerisinde kalmıştır. Türk toplumunun sahip olduğu ataerkil aile yapısı ve cinsiyet ayrımı kadın için hala geçerliliğini koruyan kurallar olarak görülmektedir. Bu toplum yapısı içinde kadın için 'evlilik ve aile' vazgeçilmez bir yere sahip olmaktadır. Ancak toplumun eğitim düzeyinin artmasıyla kadının iş hayatına girmesi kolaylaşmakta ve çalışma hayatında başarı elde edebilmektedir. Aynı zamanda teknolojide yaşanan değişim ve gelişmeler insan yaşamını kolaylaştırmakla beraber kadının iş hayatına girmesini ve iş, aile yaşamını daha dengeli yürütmesini mümkün kılmıştır. Erkek egemenliğinin iş hayatındaki hâkimiyetinin sarsılmaya başlamasıyla girişimci kadınlar bu alanda kendilerini kanıtlama fırsatı yakalamışlardır (Tahtalı, 2019).

Kadınların çalışma hayatındaki katılım düzeylerinin anlaşılması için TÜİK verilerine bakıldığında Türkiye'de 2021 yılı itibariyle işveren ve kendi hesabına çalışan toplam 6 milyon 213 bin kişi bulunmaktadır. Bu verilerin 190 bin kadın işveren ve 867 bin kendi hesabına çalışan kadın girişimciyle birlikte toplamda 1 milyon 57 bin kadın girişimci oluştururken; 1 milyon 139 bin işveren olmak üzere toplam 5 milyon 156 bin de erkek girişimci

bulunmaktadır. Yani Türkiye'de girişimcilik faaliyetlerin %17'ini kadın %83'nü ise erkek girişimciler gerçekleştirmektedir. Verilen istatistiki bilgiler doğrultusunda kadın girişimcilerin erkek girişimcilere kıyasla iş hayatında ve girişimcilik faaliyetlerinde hayli geride olduğu görülmektedir. Ancak kadın girişimci sayısı önceki yıllara göre kıyaslandığında görülen artış miktarı kadınların girişimcilik ve iş hayatına katılımları konusunda umut verici gelişmeler yakaladığını göstermektedir. Şöyle ki 2014 yılı itibariyle işveren ve kendi hesabına çalışan toplam 796,533 kadın girişimci varken 2021 yılına kadar %32.7'lik artış yaşanmıştır. 2014'te 4 milyon 856 bin erkek girişimci sayısında ise 2021 yılına kadar yalnızca %6.17'lik artış gerçekleşmiştir. (yapıkredikobi.com, 2022)

Kadınların nüfusa göre dağılım oranlarına bakıldığında ise 2021 yılı itibariyle Türkiye'de kadın nüfus sayısı 42 milyon 252 bin 172 iken erkek nüfus sayısı 42 milyon 428 bin 101'dir. Yani toplam nüfusun %49.9'unu kadınlar, %50,1'ini ise erkekler oluşturmaktadır. Bu oranlar nüfusun neredeyse yarısını oluşturan kadınların toplumun refah düzeyini arttırmada, küresel dünyada rekabet gücünü yakalamada önemli etkenleri olduğunu ve olacağını göstermektedir. Ayrıca TÜİK verilerine göre en az bir eğitim düzeyini tamamlayan kadınların oranı %87.7 yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranlarının ise %65,6'dır Elde edilen veriler eğitim düzeyi ile istihdam oranlılarının doğru orantılı olduğunu göstermektedir. (TÜİK, İstatistiklerle Kadın, 2021). Kısacası yapılan araştırmalar kadınların eğitim seviyelerinde artış yaşandıkça çalışma hayatındaki katılımlarının da arttığını gözler önüne sermektedir. Bu doğrultuda aşağıda oluşturulan tablo yüksek eğitim düzeyine sahip kadınların çalışma hayatındaki katılım oranlarını göstermektedir.

Tablo 1.
2021 Yılında Üst Düzey Görevlerde Yer Alan Kadın Girişimcilerin Oranı

Elde Edilen Veriler	Görev	Oran
Dış İşleri Bakanlığı	Büyükelçi	%26.5
Türkiye Büyük Millet Meclisi	Milletvekili	%17.4
Yükseköğretim	Profesör	%32.4
Yükseköğretim	Doçent	%40.1
Hanehalkı İşgücü Araştırmaları	Yönetici	%19.3

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Kadın, 2021

TÜİK 2021 verilerine göre Dış İşleri Bakanlığında %26.5 düzeyinde kadın büyükelçi, Türkiye Büyük Millet Meclisinde %17,4 oranında kadın milletvekili, Yükseköğretim kurumlarında %32,4 oranında profesör ve %40,1 oranında doçent olduğu görülmektedir. Hane halkı iş gücü araştırmaları ise yönetici pozisyonlarında bulunan kadınların oranını %19.3 olarak açıklamaktadır. Kadınların büyükelçi, milletvekili, profesör, doçent, öğretim üyesi yönetici gibi üst düzey pozisyonlarda yadsınamaz oranlarda görev aldıkları istatistiki verilerde görülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça çalışma hayatı ve iş eğilimi konularında bilinçlenen kadınların çalışma hayatındaki katılımları artmakta kendini geliştirme ve gerçekleştirme arzusu doğmaktadır. Kadın girişimciliğinde eğitim, girişimci bireyin kendini geliştirmeye yönelik talebi ile başlar. Bu talep ise kendini koruma ihtiyacı doğrultusunda ortaya çıkar. Kendini koruma, girişimcinin eğitimden aldığı destekle kendini değiştirmeyi öğrenmesidir. Bu değişimi öğrenen girişimci sağladığı gelişmelerle belirli alanlarda yetkinlik kazanacak ve fark yaratacaktır. Çalışma hayatında yarattığı fark ve aktif katılımları iş hayatında bulunmak isteyen veya girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirmek isteyen diğer kadınlara cesaret verecek ve onlara örnek olacaktır.

Tablo 2.
Temel İşgücü Göstergeleri 15+Yaş (2018-2021)

	Kadın				Erkek			
%	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
İşgücüne Katılım Oranı	34,2	34,4	30,9	32,8	72,7	72,0	68,2	70,3
İstihdam Oranı	29,4	28,7	26,3	28,0	65,7	63,1	59,8	62,8
İşsizlik Oranı	13,9	16,5	15,0	14,7	9,5	12,4	12,3	10,7

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri, 2021

Tablo 2'de 2018 ile 2021 yılları arasında 15 yaş üstü kadın ve erkeklerin işgücüne katılma, istihdam ve işsizlik oranları yer almaktadır. Söz konusu yıllar arasında kadının işgücüne katılım oranının erkeklere kıyasla daha düşük olduğu gözlenmektedir. Ancak 2018 ile 2019 yıllarında kadın istihdamında artış yaşanırken bu artışın 2020 yılı itibariyle azalmakta olduğunu görmekteyiz. 2020 yılında kadın istihdam oranı bir önceki yıla kıyasla %3.5 azalışla %30.9 olmuştur. Bunun nedeni de tüm dünyada salgın hale gelen Covid 19 salgınından

kaynaklandığı söylenebilir. 2021 yılında ise hem kadın hem de erkeklerin istihdam oranlarında artış yaşandığı görülse de işsizlik oranlarında da artışın olduğu görülmektedir.

Toplum tarafından kadınlara biçilen rollerin onları birçok alanda eşitsizliğe itmesinden dolayı kadın istihdam oranı oldukça düşüktür. Kadınların çalışma hayatına katılmalarını engellemek, kız çocukların eğitimine mâni olmak, kadınları meslek tercihlerinde zorlamak ev, iş, aile, çocuk sebebiyle onların çalışmalarına karşı çıkmak eşitsizliğe yol açan başlıca etmenlerdir. Ayrıca devletin, kadınların sosyal ve ekonomik alanlarda çalışmalarını sağlayacak politikaların oluşturulmaması, kadınlara yönelik yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi bu eşitsizliğin devam etmesine ve kadının istihdamda yerini alamamasına neden olmaktadır (Sar, 2021, s. 20-40).

Tablo 3.
Ekonomik Faaliyetlere Göre Kadın İstihdam Oranı (%)

Yıllar	Tarım Sektöründe Çalışan Kadın Oranı	Sanayi Sektöründe Çalışan Kadın Oranı	Hizmet Sektöründe Çalışan Kadın Oranı
2014	32,9	17,1	49,9
2015	31,4	16,1	52,5
2016	28,7	15,9	55,4
2017	28,3	15,6	56,1
2018	26,1	16,0	57,9
2019	27,5	14,5	57,3
2020	25,0	15,6	58,6

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması (2014-2020)

Tablo 3'teki veriler incelendiğinde 2014-2020 yılları arasında tarım sektöründeki kadın istihdam oranı büyük oranlarda düşüş gösterirken, sanayi sektörü ise istikrarlı bir şekilde azalma eğilimindedir. 2014-2019 yılları arasında ise hizmet sektörüne bakıldığında kadın istihdamında düzenli bir artış yaşandığı görülmektedir. 2019 yılında %27.5 olan tarım sektöründe çalışan kadın istihdam oranının 2020 yılı itibariyle %25'e düşmesi, kadınların hizmet sektörüne geçiş yaptığını göstermektedir.

4. BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

Nitelikli işgücü kalkınmanın kilit unsuru olduğundan azgelişmiş ülkelerin nitelikli iş gücüne sahip olamamaları kalkınma düzeylerini olumsuz etkilemektedir. Nitelikli iş gücüne sahip olmak, teknolojinin gelişmesi, kaynakların kullanılabilmesi, organizasyonun sağlanması ülke kalkınmasında önemli faktörlerdir. Ülkede toplam iş gücünün yarısını oluşturan kadınların ekonomik yaşama katılarak, üretimde bulunmaları ve istihdama katkı sağlamaları da ekonomik kalkınmada büyük bir güç oluşturacaktır (Özyılmaz, 2016).

Azgelişmiş bölgelerin kalkınmasındaki en kayda değer faktörlerden biri de kadın girişimcilerin ekonomik hayata yeterince katılamamasıdır. Kadınlar bulundukları bölgede potansiyel girişimcilik faaliyetlerini arttırmalarıyla birlikte o bölge ekonomisinin gelişmesinde büyük bir rol oynayabilirler. Azgelişmiş bölgelerde kadınlara gereken değerin verilmemesi, sahip oldukları rollerin toplum tarafından ihmal edilmesi, kalkınma sürecini geciktirmektedir. Kadınlarında ekonomik faaliyete katılmak istemeleri durumunda bile yeterli sermaye ve bilgiye sahip olamamaları, devlet ve toplum tarafından yeterli maddi ve manevi desteği görememeleri onları ekonomik hayatın dışına itmektedir. İşte bu nedenle Türkiye'nin sosyo-ekonomik gelişimine katkıda bulunmak, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için ekonomik değer oluşturan girişimci kadın sayısının çoğaltılması gereklidir (Mesci vd., 2018, s. 387-412).

Erkek egemen kültürden kaynaklanan cinsiyet ayrımcılığı kadını ekonomik ve sosyal anlamda geri planda bırakmakta ve dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların ekonomik kalkınma üzerindeki paylarını düşürmektedir. Kadın istihdam oranı küreselleşmenin getirdiği ucuz ve esnek işgücü arayışıyla artsa da dünya genelinde kadınlar düzenli geliri olmayan işlerde faaliyet göstermektedirler. İş gücü piyasasının kadınlara çok az fırsatlar sunmasının yanı sıra kadınlar hane üretimi, geçimlik üretim ve gönüllü çalışma gibi alanlarla da sınırlı kalmaktadırlar. Yani kadınların kalkınmadaki payları yüksek olmasına karşın kalkınma başarısındaki payları düşük düzeyde seyretmektedir. Aynı zamanda yapılan araştırmalara göre kadınların kayıt dışı faaliyetlerinin ekonomiye katkısı ülkedeki milli hâsılanın üçte birinden yarısına kadar ulaşmaktadır. Bu nedenle geleceğe yönelik politikaların belirlenmesinde yetkin kadın girişimcilerin yetiştirilmesi bölge ekonomisinin dolayısıyla ülke ekonomisinin gelişimi için büyük önem taşımaktadır. Bölgesel kalkınma politikalarının temel amacı bölgedeki illerin kalkınmasındaki farklılıkları ortadan kaldırmak ve ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıkları azaltarak dengeli bir kalkınma süreci oluşturmaktır. Bu amacın gerçekleşmesi ise gelir dağılımında adaletin sağlanması ve kaynakların etkin kullanımı ile mümkündür. Bu da ancak kadınların üretilen mal ve hizmetlerden adil bir pay almaları ile gerçekleşir (Göküş vd., 2013, s. 88-97332).

5. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNDE BAŞARI VE BAŞARISIZLIĞI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Kadın girişimciliğin gelişimi herşeyden önce uygun bir girişimcilik ortamının yaratılmasına bağlıdır. Dünyada kadın girişimciliği danışmanlık ve eğitim desteğinin yanı sıra uygun bir işyeri oluşturulmasını sağlayan finansal kaynaklarla da geliştirilmektedir. Türkiye'de kadın girişimciliğine yönelik bu destekler sivil toplum kuruluşlarının faaliyet ve programları, bakanlıklar, uluslar arası kuruluşlarla birlikte yürütülen projeler ve bankalardan sağlanan finansman olanakları ile mümkün olmaktadır. Bu desteklerin yeterliliği tartışmaya açık bir konu olmakla birlikte girişimci kadınların bu desteklerden yararlanma ve desteklere ilişkin bilgi düzeylerinin araştırılması kadın girişimciliğinin gelişimi açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de kadın girişimciliğinin desteklenmesi, kadın girişimci sayısının arttırılması ve kadın girişimcilerin yerel ekonomiye katkılarının sağlanması için birçok kurum ve kuruluşlar tarafından çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Kadın girişimciliğini destekleyen ve teşvik eden kurumsal faktörlere KOSGEB, KADİGER, TOBB, TESK SGK, İŞKUR, KSGM, üniversiteler örnek verilebilir (Arıkan,2016, s. 141).

Girişimciliğe yönelik yapılan birçok araştırmada girişimcilik; kişinin ailesi, aile işi, akrabalık ilişkileri ve sosyal statü ile ilişkilendirilmiştir. Özellikle de aile bireyleri arasında bir girişimcinin veya kendi işine sahip bir bireyin olması girişimciliği en çok etkileyen ve teşvik eden faktör olarak değerlendirilmiştir. Yapılan araştırmalara göre aileleri tarafından girişimciliğe teşvik edilem bireyler diğer bireylere nazaran daha fazla girişimcilik özelliklerine sahiptir (İbicioğlu vd., 2009, s. 524-525). Dolayısıyla aile ve yakın çevreden girişimcilerin olması kadınları girişimcilik konusunda cesaretlendirip teşvik etmektedir. Özellikle de aile içi yükümlülükleri fazla olan kadınların ailelerinde girişimci olma yönünde destek almaları onları maddi ve manevi olarak güçlendirmekte ve özgüvenlerini arttırmaktadır.

Aile desteğinin ardından sosyal çevre ve toplumun vereceği destek girişimcilik alanında kadınları motive edici ve başarıyı tetikleyici bir diğer niteliktir. Toplum tarafından girişimciliğe atfedilen rolün anlamlı bir değer taşıması, girişimciliğin desteklenmesi bu desteğin özellikle sosyo-kültürel, politik altyapı ile sağlanması sosyal destek mekanizmalarının etkin ve verimli bir şekilde çalışması ile mümkündür (İlter, 2008, s. 58-62). Giirşimci kadınların başarıısnı etkileyen a-faktörlerden bir diğeri ise sosyal ağlardır. Çünkü sosyal ağlar işletmelerin temel ticari bilgilerine, deneyim ve bağlatılarına erişebilme açısından büyük önem arz etmektedir. Girişimci kadınlar sosyal ağlardan gelen destek, tavsiye, bilgi aktarımı ve fırsatlardan yararlanma olanaklarıyla başarısızlık korkusunu yenme ve işe nerden nasıl başlayacakları konusunda avantaj sağlayabilirler. Kısacası toplum ve sosyal ağlar girişimci kadınlara iş bilgisi, motivasyon, deneyim ve erişilebilirlik desteği sağlayarak başarılarını etkilemektedir (Özdemir, 2010, s. 120-123).

Çalışma hayatına katılımları gün geçtikçe artan kadın girişimciler birçok zorlukla da karşılaşmakta yaşanılan zorluklar ve engeller karşısında cesaretleri kırıldığından iş hayatında ki başarıları azalmakta ve ülke ekonomisine sağlayacakları katkı da önemli ölçüde zayıflamaktadır. Kadınların çalışma hayatına katılımlarını engelleyen yasal düzenlemeler olmamasına rağmen uygulamada kadın girişimciler sosyo-külütrel, kurumsal, psikolojik engellerle karşılaşmaktadır. Kadın girişimcilerin çalışma hayatında karşılaştıkları engelleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Arıkan, 2016, s. 143-147):

- İşverenlerin istihdam için erkek bireyleri tercih etmeleri ve kadınların çalışma hayatında etkin ve verimli katılımlarının olamayacağının düşünülmesi
- Toplumda kadınların ev dışı çalışmalarının hoş karşılanmaması
- Kadınların iş ve aile yaşamları arasında denge kurmalarını sağlayacak destek ve teşvikelrin yeterince gelişmemesi
- Yeterli kredi fırsatının bulunmaması, kredi koşullarının zor olması ve kredi almada bilgi yetersizliği
- Finansman ihityacı için krediye ihtiyaç duyan kadınların teminat olarak gösterecekleri varlıklarının olmamaması bu sebepten finansman kuruluşların kadınlara cinsiyete dayalı önyargılı ve ayrımcı davranmaları
- Çoğu girişimci kadının parasal konular, muhasebe ve finansal planlama ve personel temini gibi operasyonel konularda yapılacak anlaşmalarda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmamaları
- Zayıf sosyal bağlantıların olması
- Sayıca rol model girişimci kadının az olması, toplum tarafından kadının yerinin ev olarak görülmesi, erkek girişimcilere kıyasla eğitim konusuda ve iş hayatında bulunma süreçlerinde dezavantajlı olmaları
- Müşteriler ve tedarikçilerle ilişkilerde deneyizmsizli tol gösterecek bir mercinin olmaması, personel bulamama gibi engeller girişimci kadınları iş hayatında başarısızlığa itmektedir.

6. KADIN GİRİŞİMCİLİĞE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Kadın girişimciler üzerine yapılan çalışmalarda teorik düzeyde pek çok konunun ele alındığı görülmektedir. İlgili çalışmalar özellikle, kadınların iş kurma nedenleri, iş kurma ve sürdürme aşamalarında yaşadıkları sorunlar, kadın ve erkek girişimciler arasındaki farklar, kadınların sosyo-demografik özelikleri ve kadınlar üzerindeki bölgesel etkiler konularında ağırlıklıdır. Literatürde yapılan çalışmalar ve varılan bazı sonuçlara aşağıda değinilmektedir.

Çabuk vd. (2015), tarafından yürütülen çalışma ise kadın girişimcilerin eğitim ve destek ihtiyacı duydukları alanların ve markalaşma çabalarının neler olduğu ve ne tür finansal desteğe ihtiyaç duyduklarıdır. Yapılan çalışmaya göre maddi ihtiyaçtan ötürü girişimciliğe atılan kadınlar büyük çoğunlukla kişisel gelir, aile bireyleri ve arkadaşlardan alınan borçlarla sermaye sağlayarak iş kurmaktadırlar. Teşvik programları, yatırım bankaları ve ticari bankalar diğer sermaye kaynakları olarak gösterilmektedir. Çalışma da kadınların iş yaratma ve sürdürme sürecinde karşılaştıkları sorunların en başında %60'a yakın çoğunlukla sermaye ihtiyacı gelmektedir. Diğer engeller ise sırasıyla piyasa durgunluğu, yüksek giderler, mesleki anlamda gelişme ihtiyacı iş ve ev yaşantısı arasındaki dengesizlikler gelmektedir. Ayrıca katılımcıların büyük çoğunluğu okul hayatı sırasında deneyimledikleri iş tecrübeleri ve iş kurmadan önceki tam zamanlı çalışmaya yönelik tecrübelerinin iş sahibi olmalarına katkı sağladıklarını ifade etmişlerdir. Girişimcilik faaliyetlerinden önceki bu deneyimler girişimci kadınlara iş konusunda bilgi edinmelerine, profesyonelliklerini ve özgüvenlerini arttırmalarına yardımcı olmuştur.

Can Karataş (2007)'ın Muğla ilinde kadın girişimler üzerine yaptıkları bir araştırmanın sonucuna göre kadın girişimcilerin %70'e yakın bir çoğunluğu kuruluş aşamasında banka kredisine başvurmamaktadır. Bunun nedeni ise çalışma içerisinde katılımcıların banka kredisini riskli ve güvensiz bulma, prosedürlerin zorluğu ve bilgi eksikliği nedenleri ile açıklanmaktadır. Bu durum aslında mikro finansmanın işletmelerin hem kuruluş aşamasında hem de faaliyet dönemlerindeki önemini ortaya koymaktadır. Çalışma içerisinde mikro finansman yönteminin, ekonomik hayatın içine başarılı bir şekilde entegre edilmesi sonucunda birçok başarılı kadın girişimciye destek ve umut olacağı belirtilmiştir. Çalışmadan çıkarılan bir diğer bulgu ise kadın girişimcilerin devlet tarafından kendilerine sunulan teşviklerden %80 çoğunlukla haberdar olmamalarıdır. Bu durum hem özel hem de kamu sektörünün kurumsal altyapıyı sağlamadaki yetersizliği ile bağdaştırılmıştır.

Çalıyurt (2011) ise kadınlar tarafından yönetilen küçük ve orta ölçekli işletmelerde finansal bilginin önemine ilişkin bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmanın sonucunda girişimci kadınların girişimcilik alanında finansal bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ifade edilmiştir.

Soysal (2010), tarafından yapılan bir çalışmada kadın girişimcilerin çalışma hayatında karşılaştıkları engeller ve kadınların girişimcilik alanında yaratacakları fırsatlar ele alınmıştır. Çalışmadan varılan sonuca göre kadın girişimciliği ülke ekonomisinin gelişiminde ve iş olanağı sağlamada büyük bir etkendir. Ayrıca, eğitim düzeyi ve refah düzeyi arasındaki doğru yönlü ilişkinin bir sonucu olarak kadın girişimciliği ekonomik ve toplumsal hayata önemli fırsatlar sunduğu ifade edilmiştir. Çalışma içerisinde yapılan analizlere göre bağımsız çalışma, sosyal yaşam sürme, kazanç elde etme, kocanın ölmesi, geçmiş mesleki tecrübelerin ticari hayata aktarılmak istenmesi, bağımsız çalışma, üretken olma ve başarı tutkusu kadınların iş kurma nedenleri arasında gösterilmiştir.

Aşkın ve Barış (2016) Tokat İlinde kadın girişimciler üzerinde bir araştırma yaparak kadın istihdamında sosyal sermayenin etkisini incelemişlerdir. Yapılan araştırmada girişimci kadınların iş kurma ve sürdürme, istihdama katılma aşamalarında aile, akraba ve arkadaşlarından aldıkları sosyal desteğin en önemli sosyal sermaye olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca kadınların iyi iletişi kurma özelliklerine sahip oldukları da vurgulanarak bu özellik bir sosyal sermaye niteliği olarak incelenmiştir. Araştırmaya göre girişimci kadınlar iş kurma aşamasında sermaye teminini sırasıyla eş, banka kredisi, anne babadan sermaye temini, arkadaştan borç alma, kendi tasarruflarını kullanma, KOSGEB ve mirastan alınan payla sağlamaktadır. Ayrıca araştırma sivil toplum kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları, meslek kuruluşları ve sektördeki diğer firmaların girişimci kadınlarla iş birliği bağlarının zayıf olduğunu da vurgulamaktadır.

Batı ve İnel (2015), tarafından gerçekleştirilen çalışma ise girişimci kadınların aile-iş ve iş-aile arasında yaşadıkları çatışmaların stres, zaman, enerji davranış boyutları yönünde incelenmesine yönelik olmuştur. Girişimin özellikleriyle birlikte girişimciliğin profilinde yer alan risk, özgüven ve yenilik arasındaki ilişkiyi yapılan araştırma kapsamına dahil etmiştir. Çalışmaya göre girişimci kadınlar işletmelerin kuruluş aşamasında; belirsizlik ortamının yarattığı güvensizliğe, daha fazla zaman ve enerji harcamasına bağlı olarak daha fazla stres yaşamaktadırlar. Araştırmaya göre 1-5 yıl aralığında olan girişimler zaman, stres ve enerji faktörlerini daha yoğun yaşamalarından ötürü daha fazla iş-aile çatışması yaşamaktadırlar. 6-15 yıl aralığındaki girişimler ise 20 yıldan fazla olan girişimlere kıyasla neden oldukları çatışmalar daha fazladır. Bunun sebebi olarak aile içerisindeki çocuk üzerindeki sorumluluk ve yatırımın yenilenme süreci gösterilmektedir. 20 yıldan fazla olan girişimler ise daha az çatışmaların ve daha az enerjinin harcandığı girişimlerdir. Bu durum belirli bir yaşa gelen çocuklara karşı sorumlulukların azalması ve iş yerindeki profesyonellik düzeyinin artması ile ilişkilendirilmiştir.

Kısacası yapılan çalışma daha fazla zaman yeterliliğine sahip olan kadın girişimcilerin iş-aile yaşantısı arasında daha az çatışma yaşadıklarını ifade etmektedir.

Yetim (2002), Mersin İlini ele alarak sosyal sermayenin kadın girişimciliğindeki önemine yönelik bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma içerisinde kadın girişimciliğini şekillendiren sosyal sermaye faktörleri olarak; girişimci kadınların karakteristik özellikleri, eğitim durumlarına göre iş kurma nedenleri, kuruluş aşamasında bilgi kaynaklarını içeren platformlardan yararlanma ele alınmıştır. Çalışmanın sonunda etkili iletişim kurma, problem çözme, yaratıcı ve yenilikçi olma gibi özelliklerin kadınların girişimci olmalarını kolaylaştıran sosyal sermaye faktörleri olduğu ifade edilmiştir.

Mert (2017), tarafından Gaziantep İlindeki ev hanımlarının girişimcilik faaliyetleri üzerine bir araştırma yapılmıştır. Ev hanımlarının faaliyette bulunmak istedikleri girişimcilik alanında nasıl bir iş planı izledikleri üzerinde durulmuştur. Araştırmanın sonucuna göre katılımcıların büyük çoğunluğunun ev yemekleri alanında bir iş yeri açmayı planladıkları görülmüştür. Geriye kalan çoğunluk ise konfeksiyonculuk ve kozmetik ürünleri üzerine iş planı yürütmektedir. Katılımcılar iş planlarını gerçekleştirirken reklam ve pazarlama faaliyetlerinde internetten yararlandıklarını belirtmiş ve yanlarında çalışacak işçileri diğer ev hanımları ve yakın akraba ve komşulardan seçtiklerini ifade etmişlerdir. Çalışma içerisinde ev yemekleri alanında iş yapmayı düşünen ev hanımlarının diğer sektörlerde yer alan girişimci kadınlara nazaran daha detaylı bir iş planı ortaya koydukları tespit edilmiştir.

Akyol (2017), tarafından yapılan çalışma Artvin İlindeki girişimci kadınların mevcut durumu, yaşadıkları sıkıntılar ve verdikleri yaşam mücadelesine yönelik olmuştur. Çalışmadan elde edilen verilere göre bölgesel kalkınmanın gerçekleşmesi kadınların çalışma hayatına aktif katılımları ile mümkün olabilmektedir. Gerçekleşmesi beklenen bu katılımlarda yerel yönetimlerin ve yöre halkının vereceği desteğin önemli bir unsur olduğu da vurgulanmaktadır. Çalışma da Artvin İlinde yaşayan girişimci kadınların çalışma hayatında yaşadıkları sorunlar sırasıyla; aile ve çevre baskısı, sermaye bulma zorluğu, özgüven eksikliği ve önyargılardır.

Arıkan (2016), Bursa İlindeki girişimci kadınların mevcut faaliyetlerini belirlemek onları girişimciliğe yönlendiren nedenleri tespit etmek, başarı ve başarısızlıklarını etkileyen faktörleri ortaya çıkarmak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Katılımcılar sırasıyla; yöneticilik özellikleri, sahip oldukları tecrübeler, aldıkları eğitim ve arkadaş katkılarının başarılarını etkileyen faktörler olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar kadın derneklerinin, meslek odaların, bankaların başarılarına katkıları olmadığını da belirtmişlerdir. Bundan ötürü çalışma içerisinde kadın dernekleri, bankalar ve meslek odalarının daha fazla destek programları yürütmeleri gerektiği ve kadınların bu kuruluşlar hakkında daha fazla bilgilendirilmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Kadın girişimcilerin bankaların sağladıkları destekten yeterli düzeyde yararlanmaları ise bankaların girişimci kadınlara olan güvensizliği ve kadınların teminat konusunda dezavantajlı olmalarıyla ilişkilendirilmiştir.

Koparan ve Kahraman (2016, s. 47), tarafından gerçekleştirilen çalışmada Amasya İli baz alınarak uygulamalı girişimcilik eğitimlerinden yararlanan kadınların iş kurma nedenleri ve bu süreçte karşılaştıkları sorunlara değinilmiştir. Katılımcılar kendi işinin patronu olmak, başkalarından emir almamak, istediği bir işte çalışmak para kazanmak ve refah içinde yaşamak, tanınma ve prestij kazanmak ve bir fikri ya da düşünceyi kendi işini kurarak gerçekleştirmek istediklerinden ötürü girişimciliğe yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca iş yeri sahibi kadınlar işlerini kurarken karşılaştıkları başlıca sorunların finansa erişim ve cinsiyet eşitsizliği olduğunu da belirtmişlerdir. Diğer yandan çalışma içerisinde iş yeri açma sürecinde kadınların KOSGEB, İŞKUR, SGK, TSO ve ESOB hibelerinden yararlanmadıkları da görülmektedir.

Uluköy ve Bayraktaroğlu (2014), Adıyaman ve Balıkesir'deki kadın girişimciler üzerine gerçekleştirdikleri çalışmada, erkek girişimcilerin kadınların iş hayatına katılımlarına verdikleri tepkilere ve kadın girişimcilere uygulanan baskılara yer vermişlerdir. Yapılan çalışmada kadın girişimcilerin erkek girişimciler tarafından hakarete uğrama, cesaretin kırılması, görmezden gelinme, saldırı ve tehdide maruz kaldıkları görülmüştür. Çalışmadan çıkan diğer sonuçlar ise önceki çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Kadın girişimciler iş kurma aşamasında banka kredilerinden ziyade öz kaynaklar ile faaliyetlerini gerçekleştirmiş ve demografik özelliklerin dayattığı zorluklarla karşılaşmışlardır.

Literatürde yapılan çalışmalar genel olarak incelendiğinde kadınların ekonomik güç elde etme, bağımsız olma, aileye katkı sağlama istekleri ağır basarak farklı sektörlerde girişimcilik faaliyetlerinde bulundukları görülmektedir. Gerçekleştirilen girişimcilik faaliyetlerinde eğitim düzeyi ve iş tecrübesi arttıkça çalışma hayatında duyulan özgüvenin de arttığı görülmüştür. Yapılacak girişimlerde en önemli desteğin aile ve yakın çevreden geldiği ancak gerek kamu gerekse özel sektör alanlarında bekledikleri destekleri göremedikleri ya da verilen desteklere yönelik bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu görülmüştür. Yapılan analizler doğrultusunda Malatya İlinde gerçekleştirilen bir çalışma da detaylıca incelenerek Malatya'daki kadın girişimcilerin mevcut durumlarının neler olduğu da analiz edilecektir.

7. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNDE MALATYA İLİ

2019 yılında Malatya'da kadınlara yönelik yapılan bir araştırmada girişimci kadınların iş kurma aşamasında yaşadıkları sorunları, gerekli sermayeyi nereden temin ettikleri, girişimci olmalarını etkileyen nedenleri, girişimciliğe yönelik aldıkları destek ve eğitimleri, mesleki unvan değişkenlikleri ve sektörlere göre dağılımları belirlemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırma çalışmasının önceki çalışmalarla benzerlik düzeyi ve girişimci kadınların yaşadıkları sorunlar çalışmamız içerisinde değerlendirilecektir. 147 katılımcı tarafından gerçekleştirilen anket çalışmasının verileri şu şekildedir:

Tablo 4.
Katılımcıların Mesleki Unvan Değişkenliklerine Göre Dağılımı

Unvan	Sayı	Yüzde
Serbest Meslek	92	62,6
Eczacı	19	12,9
Şirket Sahibi	10	6,8
Mali Müşavir	9	6,1
Avukat	8	5,4
Şirket Yöneticisi	8	5,4
Sanayici	1	0,7
Toplam	147	100,0

Kaynak: Tahtalı, 2019

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde Malatya kentsel alanda girişimci kadınların %62.6'sı hizmet sektöründe (çeyiz, tuhafiye, ev yemekleri, güzellik salonu kahvaltı işletmesi) yer alırken, %24,4'ü ise aldıkları eğitim sonucu kendi işletmelerini (avukat, eczacı, mali müşavir) kurmaktadır. Girişimci kadınların %62.6'sının serbest meslek sahibi olması kadınların daha çok hizmet sektöründe yoğunlaştığı sonucunu ortaya koymaktadır. %12.9 ile kariyer girişimcisi olarak adlandırılan eczacılar ikinci sırada yer almaktadır. Dolayısıyla girişimci kadınların ikinci faaliyet alanının ticaret olduğu sonucuna varılabilir. Kayısı üretiminin bol olduğu Malatya'da kayısının üretimi, dağıtımı ve satışı alanlarında erkek egemenliği devam ettiğinden bu alanlarda kadın girişimci bulunmamakta ancak çok fazla kadın emeğinden faydalanılmaktadır. Katılımcıların eğitim durumlarına ilişkin veriler ise Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5.
Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
Okur-yazar değil	1	0,7
İlköğretim	15	10,2
Ortaöğretim	27	18,4
Lise	15	10,2
Üniversite	78	53,1
Yüksek Lisans	9	6,1
Doktora	2	1,4
Toplam	147	100,0

Kaynak: Tahtalı, 2019

Tablo 5 incelendiğinde toplam 147 katılımcının 89'u üniversite, yüksek lisans ve doktora yapan kişilerden oluştuğu görülürken, bunların oranı %60.6'dır. Lise mezunlarının oranı %10.2 ve ilkokul mezunlarının oranı da %10.2 olarak görülmektedir. Yüksek eğitim kurumundan mezun olanların oranlarındaki artış ile çalışma hayatına katılımın da artış gösterdiği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Tablo 6.
İşletmede Çalıştırılan Personel Sayısı

Personel	Sayı	Yüzde
1-25	59	40,1
26-50	40	27,2
51-75	25	17
76-100	15	10,2
101 ve üzeri	8	5,5
Toplam	147	100

Kaynak: Tahtalı, 2019

Tablo 6'daki verilere göre 59 işletmede 1 ilâ 25 kişi, 40 işletmede 26 ilâ 50 kişi, 25 işletmede 51 ilâ 75 kişi, 8 işletmede 101 ve üzeri kişi istihdam edilmektedir. Buradan da anlaşıldığına göre İş hayatına daha fazla kadın girişimcinin katılmaları durumu istihdam alanına daha fazla katkı sağlayacaktır. İşsizlik oranının yüksek olduğu Türkiye'de işsizlik oranını azaltmasının yanında çalışan insanlarında gelir düzeylerini yükselterek daha iyi bir hayat sürmelerine imkân sağlayacaktır.

Tablo 7.
Eğitim Programı Alan Kadınların Bu Eğitimi Aldıkları Kurumlara Göre Dağılımı

Eğitimin Alındığı Yer	Sayı	Yüzde
Malatya Ticaret Odası	18	12,2
Malatya Dışı	9	6,1
Malatya Belediyesi	7	4,8
Malatya Halk Eğitim	6	4,1
Malatya Esnaf ve Sanatkarlar Odası	5	3,4
Malatya İş-Kur	5	3,4
Toplam	50	34,0
Eğitim Programına Katılmayanlar	97	66,0
Toplam	147	100,0

Kaynak: Tahtalı, 2019

Tablo 7'ye göre Malatya Ticaret Odasından eğitim alan kadın sayısı 18, Malatya dışından eğitim alanların sayısı 9, Malatya Belediyesinden eğitim alan kadın sayısı 7, Malatya Halk Eğitim Merkezinden eğitim alan kadın sayısı 6, Malatya Esnaf ve Sanatkârlar Odasından 5 ve Malatya İş-Kur Eğitimlerinde 5 kişi olmak üzere 50 kişinin eğitim aldıkları görülmektedir. 97'i kişinin ise herhangi bir eğitim kurumuna katılmadıkları Tablo 7'den anlaşılmaktadır. Ancak verilen eğitimlerden yararlanan kadınların çoğunluğu verilen bu eğitimleri yeterli görmediklerini ifade etmektedirler. Bu yüzden söz konusu kurumların programlarını ve bilgilendirme düzeylerini arttırmalarında yarar görülmektedir.

Tablo 8.
Kadın Girişimcilerin Girişimci Olmalarını Etkileyen Nedenler

Çok Önemli Görülen Nedenler	Yüzde
Ekonomik Açıdan Bağımsız Olma	55,8
Aile İhtiyaçlarını Karşılama	33,3
İş Yaşamına Atılma	34,7
Mesleğini İcra Etme	40,8
İdealini Gerçekleştirme	60,5
Kendini Geliştirme	59,2
Topluma Faydalı Olma	52,4
Deneyim ve Bilgi Sahibi Olma	44,9

Kaynak: Tahtalı, 2019

Tablo 8'de katılımcıların girişimcilik faaliyetlerinde bulunmak istemelerindeki en önemli gördükleri nedenlerin başında %60.5'ilâ idealini gerçekleştirme yer alırken, ikinci sırada %59.2 ilâ kendini geliştirme gelirken, 55.8 ilâ ekonomik açıdan bağımsız olma üçüncü sırada gelmektedir. En düşük seviyede yer alan aile ihtiyaçlarını karşılama ise %33.3'tür.

Katılımcıların iş yeri kurmada faydalandıkları sermaye teminini gösteren tablo ise Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9.
Katılımcıların Girişimlerini Gerçekleştirirken Yararlandıkları Sermaye Kaynağı

Sermaye Kaynağı	Yüzde
Kişisel veya ailevi tasarruflar	52,4
Banka kredisi ile kişisel veya ailevi tasarruflar	13,6
Banka kredisi	9,5
Kişisel veya ailevi tasarruflar ile akrabalara veya arkadaşlara borçlanma	9,5
Akrabalara ya da arkadaşlara borçlanma	6,8

Kaynak: Tahtalı, 2019

Tablo 9'da işyeri kurmak isteyen girişimci kadınların sermaye kaynakları ele alınmıştır. Buna göre Malatya İlinde faaliyet gösteren kadın girişimcilerin %52.4'ü iş kurarken gerekli sermaye teminini kişisel veya ailevi tasarruflardan sağlamaktadırlar. Bankalardan kredi alarak sermaye desteği sağlayan girişimci kadınların oranı yalnızca %9.5'tir. Kadınların banka kredilerinden yararlanamama nedenleri bankalara sunulacak teminatın olmaması, bankaların kadın girişimcilere daha az güven duymaları, kredi koşullarının zor olması, kredi prosedürlerine ilişkin bilgi yetersizliğidir.

Tablo 10.
Kadın Girişimcilerin İş Kurarken Karşılaştıkları Zorluklar

Çok Önemli Görülen Sorunlar	**Yüzde**
Ekonomik Belirsizlik	35,4
Uygun Eleman Temini	35,4
Toplumun Kadınlar Hakkındaki Önyargısı	32,0
Bürokratik İşlemler	27,9
Pazarda Tanınmamış Olmak	25,2
Uygun Yer Seçimi	20,4
Orta Derecede Önemli Görülen Sorunlar	**Yüzde**
Sermaye Temini	23,1
Uygun Materyal Temini	20,4

Kaynak: Tahtalı, 2019

Girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirmek isteyen kadın girişimcilerin %35,4'ü ekonomik belirsizlik, %35,4'ü uygun eleman temini yetersizliği, %32'i toplumun kadınlar hakkındaki önyargısı ve %20.'ü uygun yer seçimini çok önemli sorunlar olarak görürlerken orta derecede önemli gördükleri sorunlar arasında ise %23.1 ile sermaye temini ve %20.4 ile uygun materyal teminini kendilerince sorun olarak görmektedirler.

Çalışmadan çıkarılan sonuçlar bazında Malatya ilindeki girişimci kadınların faaliyet gösterdikleri sektörlerin çoğunlukla hizmet ve ticaret sektörü olduğu görülmüştür. Örgü evi işletmesi, çeyiz ve tuhafiye işletmesi, ev yemekleri işletmesi, anaokulu işletmesi ve güzellik salonları örnek verilebilir. Bu örnekler ataerkil düşüncenin devam ettiği toplumlarda, kadınların risk faktörlerinin yoğun olduğu sektörlere değil de daha çok tecrübe sahibi oldukları alanlara yöneldiklerini göstermektedir. Ataerkil toplumlarda kadınlar sadece bu alanlarda ilerleyebilmelerine karşın, artan eğitim düzeyi ile kadınların tecrübe ve faaliyet kolları genişlemekte ve daha üst düzey yöneticiliklerde yer alabilmektedirler. Diğer yandan kadınlar girişimcilik alanlarında olmayı daha çok ideallerini ve kendilerini gerçekleştirme arzusuyla bulunduklarından, özgür olmayı ve ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeyi çok önemsedikleri görülmektedir. Ataerkil düşüncenin yaygın olduğu Malatya toplumunda, toplumsal önyargılar girişimcilik alanında kadınların en çok zorlandıkları engellerden biri olmaktadır. Aslında bu toplumlarda örnek alınacak girişimci sayısındaki artış ve faaliyetlere yönelik sağlanacak destek hem bu önyargıyı kırabilir hem de çalışma hayatına birçok başarılı girişimci kazandırabilir. Sağlanacak desteklerin yalnızca iş kurma aşamasında değil işi sürdürme ve büyütme aşamaların da olması, iş niteliği ve risk faktörlerine ilişkin gerekli bilgilerin verilmesi, kadın girişimcilere tecrübe sahibi oldukları alanların dışında da faaliyette bulunma olanağı sağlayacaktır. Malatya İline yönelik yapılan çalışmalardan çıkarılan bu sonuçlar kadın girişimciliğine yönelik yapılan diğer çalışmalardan çıkarılan sonuçlarla büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Özetle, Türkiye'de kadınlar benzer sebeplerden ötürü girişimcilik alanında faaliyette bulunmakta, ortak sorunlarla karşılaşmakta ancak bu sorunların giderilmesine yönelik kesin çözüm yöntemleri bulunmamaktadır. Bu sebepten tüm çalışmalarda kadınların girişimcilik faaliyetlerindeki destek ve eğitim düzeylerinin arttırılması gerektiği önemle vurgulanmaktadır. Her ne kadar günümüzde kadın girişimciler zorluklarla karşılaşa da her geçen gün çalışma hayatında kadın girişimci sayısında yaşanan artış yapılan destek ve planlamaların iyileşebilir düzeyde olduğunu göstermekte ve bu durum diğer kadınlara da umut olmaktadır.

8. ÖNERİLER VE SONUÇ

Girişimcilik ekonomik kalkınma ve büyümenin yanında, toplumdaki üretim modellerini harekete geçirerek değer sağlayan bir olgudur. Girişimcilik ile artan üretim artışı, yeni istihdam alanları oluşturarak işsizlik sorununa çözüm önerileri sunmaktadır. Kadınların da girişimcilik faaliyetlerine katılıp üretkenliğe geçmeleri sosyo-ekonomik, teknolojik, kültürel, bölgesel birçok alanda değişim ve gelişimi hızlandıracaktır. Kadınların çalışma hayatına kazandırılması, onlara maddi ve manevi desteklerin sağlanması hem kadına hem de toplum kalkınmasına yönelik bir yatırımdır. Çünkü, güçlenen kadınlar bulundukları bölgelere, ülkelerine ve tüm dünyaya daha bilinçli birey ve daha gelişmiş insan kaynağı sunarlar. Ancak kadınların çalışma yaşamında yöneticilik, liderlik ve girişimcilik konularında erkeklerden oldukça geride olduğunu söylemek yanlış olmaz. Her şeyden önce bu sorunun çözümü eğitim ile bilinçlenme sürecinden geçer. Ailesinden tam destek alan, eğitim imkânına kavuşan kadınların iş yaşamlarındaki başarıları göz ardı edilemeyecek düzeydedir. Dolayısıyla aileler eşit fırsatlar sunarak erkek çocuğun eğitimine gösterdiği özeni kız çocuğun eğitiminde de göstermelidir.

Kadınların çalışma yaşamında aktif olarak faaliyet göstermelerini teşvik etmek, iş hayatındaki kadınların yeteneklerini kullanarak kendilerini kanıtlamalarına imkân sağlamak için kadınların ihtiyaç duydukları eğitim, bilgi ve sermayenin devlet, banka ve finans kuruluşları tarafından karşılanması farkına varılması gerekilen bir zorunluluktur. Ülkemizde Kadın Girişimci Derneği (KAGİDER) gibi, Türk kadınının toplumsal statüsünü iyileştirmeyi hedefleyen, kadın girişimciliğinin gelişmesi için gayret eden sivil toplum kuruluşlarının sayısı arttırılmalı ve bu kuruluşların faaliyetleri ve faaliyet kollarının geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca medya da kadın girişimciliğinin gelişmesine yardımcı olabilecek diğer bir önemli faktördür. Kadın girişimciliği teşvik etmek adına medya organları, başarılı kadın girişimcileri halka tanıtmalı, eğitim programları düzenlemeli ve kadın girişimciler tarafından sunulan faaliyetlerin ülke kalkınmasındaki etkilerini açık bir şekilde ortaya koymaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Ağca, V., & Yörük, D. (2006). Bağımsız girişimcilik ve iç girişimcilik arasındaki farklar: Kavramsal bir çerçeve. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 8*(2), 155-173.

Akyol, C. (2017). Girişimci kadınların bölge kalkınmasına katkıları:Artvin örneği. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 9(Kadın Özel Sayısı)*, 443-464.

Alp, G. T. (2019, Ekim). 20. Türk dünyasında kadın hareketleri. *II Uluslararası Türk Dünyası Strateji Araştırmaları Kongresi*.

Altuntepe, N. (2019). İslam ekonomisinde kadın girişimciliğin yeri ve önemi: Teorik bir yaklaşım. *Sakarya İktisat Dergisi, 8*(2), 100-130.

Arıkan, C. (2016). Kadın girişimcilikte başarı ve başarıyı etkilayan faktörler: Bursa örneği. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 14(3)*, 138-156.

Arıkan, S. (2004). Girişimcilik temel kavramlar ve bazı güncel konular. *Siyasal Kitabevi*.

Aşkın, E. Ö., & Barış, S. (2016). Kadın istihdamında sosyal sermayenin etkisi: Tokat ilinde kadın girişimciler üzerine bir inceleme. *Business and Economics Research Journal, 7*(2), 63-82.

Balaban, Ö., & Özdemir, Y. (2010). Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi: Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F. örneği. *Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, 3*(2).

Batı, G. B., & İnel, M. N. (2015). Kadın girişimcilerin profili bağlamanında çatışma düzeyleri ve yatırım tercihleri: Yalova ili üzerine inceleme. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 11*(44), 101-119.

Bedük, A. (2005). Türkiye'de çalışan kadın ve kadın girişimciliği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(12), 106-117.

Can, Y., & Karataş, A. (2007). Yerel ekonomilerde kalkınmanın itici gücü olarak kadın girişimcilerin rolüve mikro finanasman: Muğla ili örneği. *Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*, 251-261.

Çabuk, S., Südaş, H. D., & Araç, S. K. (2015). Kadın girişmcilerin iş yaşam süreçlerinin incelenmesi; Adana ilindeki girişimciler üzerinde bir uygulama. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12*(31), 423-441.

Çalıyurt, K. T. (2011). Kadınlar tarafından yönetilen orta ve küçük ölçekli işletmelerde finanasal bilginin önemi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(2), 327-354.

Çögürcü, İ. (2016). İktisadi doktrinlerde geçmişten günümüze girişimciliğin önemi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 35,* 65-80.

Doğan, S. (2019). *Girişimcilik*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi İktisat Lisans Programı.

Durukan, T. (2015). Dünden bugüne girişimcilik ve 21. yüzyılda girişimciliğin önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 1*(2).

Erdem, A. R. (2015). Atatürk'ün kadına ve kadın eğitimine verdiği önem. *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, (9).*

Göküş, M., Özdemiray, S.M., & Göksel, Z.S. (2013). Bölgesel kalkınmada kadın girişimciliğin önemi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 29, 88-97.

Gözütok, Ş. (2016). Resullullah döneminde kadın ve kadın eğitimi. *Dini Araştırmalar Özel Kadın Sayısı*, 175-196.

Güleç, S. (2011). *Kadın girişimciliği: Karaman örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi.

İbicioğlu, H., Özdaşlı, K., & Alparslan, A. M. (2009). Girişimci özellikler ve girişimcilik türü tercihi üzerine ebeveyn etkisi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi araştırması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12*(1-2), 521-538.

İlter, B. (2008). *Girişimcilik sürecinde kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunların analizi: KAGİDER Örneği.* Doktora Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Keskin, S. (2014). Türkiye'de kadın girişimciliğin durumu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, *9*(1).

Koparan, E., & Kahraman, N. (2016). Uygulamalı girişimcilik eğitimlerinden faydalanan kadınların iş kurma süreçlerine ilişkin bir analiz: Amasya ili örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 7*(17), 39-63.

Küçükaltan, D. (2009). Genel bir yaklaşımla girişimcilik. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü*.

Mert, I. S. (2017). Ev hanımlarının girişimciliği: Gaziantep ilinde nitel bir araştırma. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, 7(İktisat Özel Sayısı),* 63-78.

Mesci, Z., Mesci, M., Karagöz, A., & Özgenç, C. (2018). Kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmada rolü: Akçakoca ilçesi örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi, 21*(39), 387-412.

Özdemir, A. A. (2010). Potansiyel girişimci olan kadınların motivasyon faktörleri ve Eskişehir'de bir araştırma. *Ege Akademik Bakış, 10*(1), 117-139.

Öztürk, M. D. (2016). *Türkiye'de kadın girişimcilik: Kadınları Girişimciliğe yönelten faktörler, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans. İstanbul Ticaret Üniversitesi.

Özyılmaz, A. M. (2016). *Türkiye'de kadın girişimciliği ve girişimci kadınların karşılaştıkları sorunlar üzerine bir araştırma.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.

Sar, E. (2021). Çalışma hayatında kadın istihdamı ve Türkiye'de yansımaları. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, *4*(1), 20-40.

Sosyal, A. (2010). Kadın girişimcilerin özellikleri, karşılaştıkları sorunlar: Kahramanmaraş ilinde bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, *5*(1), 71-95.

Sosyal, A. (2010). Türkiye'de kadın girişimciler: Engeller ve fırsatlar bağlamında bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *65*(1), 83-114.

Tahtalı, F. A. (2019). *Türkiye'de kadın girişimciliği ve Malatya kentsel alanda kadın girişimciler üzerinde bir araştırma.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi.

Tanık, E. (2021). Geçmişten günümüze kadın hareketi. https://www.ngazete.com/gecmisten-gunumuze-kadin-hareketi 2467yy.htm

Tüik. Hanehalkı İşgücü Araştırması, 2014-2019. http://www.tuik.gov.tr

TÜİK. (2021). İstatistiklerle Kadın, 2021 https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2021-45635

TÜİK. (2021). İşgücü istatistikleri. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2021-45645.

Uluköy, M., & Bayraktaroğlu, S. (2014). A Field Research About Oppression Incurred of Woman Entrepreneurs. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* (24), 356-369.

Yapıkredikobi.com (2022). 90 bin kadın işveren var, 867 bin kadın da kendi hesabına çalışıyor. https://www.yapikredikobi.com.tr/isimi-yonetiyorum/haberler-ve-makaleler/makaleler/190-bin-kadin-isveren-var-867-bin-kadin-da-kendi-hesabina-calisiyor

Yetim, N. (2002). Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği. *Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi*, 79-92.

ÇALIŞMANIN ETİK İZNİ

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

1. Yazar çalışmada konunun belirlenmesi, verilerin analizi ve raporlama bölümlerinde katkı sağlamıştır. 2. yazar literatür ve raporlama konularında katkı sağlamıştır. 1. Yazarın katkı oranı %55, 2. Yazarın katkı oranı %45 düzeyindedir.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır. Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.